

מְהֵלֶכֶת בּוֹ - רבים עוברים בתוכו, **הַזּוֹרֵק חִפֵּץ לְתוֹכוֹ** - בתוכו למרחק **אַרְבַּע אַמּוֹת** - **חֵיב** שהרקק דינו כרשות הרבים גמורה.

וְכִמּוֹהוּ הוּא עומקו של **רֶקֶק מַיִם** לענין הדין הנ"ל? אם עומקו **פְּחוֹת מֵעֵשְׂרָה טַפְחִים** הרי הוא רשות הרבים, אבל אם יש בו עשרה טפחים הריהו כרמלית, והזורק בתוכו פטור.

רֶקֶק מַיִם וְרִשּׁוֹת הָרַבִּים מְהֵלֶכֶת בּוֹ, הַזּוֹרֵק בְּתוֹכוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת - **חֵיב¹²⁰**:

משנה ה

הַזּוֹרֵק חִפֵּץ בַּשַּׁבָּת מִן הַיָּם - כרמלית **לְיַבֵּשָׁה** - לרשות הרבים, **וּמִן הַיַּבֵּשָׁה לַיָּם** - מרשות הרבים לכרמלית, **וּמִן הַיָּם** - כרמלית **לְסַפֵּינָה** - לרשות היחיד, **וּמִן הַסַּפֵּינָה לַיָּם** - מרשות היחיד לכרמלית, **וּמִן הַסַּפֵּינָה לְחֻבְרָתָהּ** - מרשות היחיד לרשות היחיד וכרמלית (הים) באמצע, בכל חמשת המקרים הללו הזורק **פָּטוּר** לפי שכל איסורי ההוצאה בכרמלית אינם אלא מדרבנן, גזירה שמא תתחלף ברשות הרבים.

סַפֵּינּוֹת של אנשים שונים **הַקְּשׁוּרוֹת זֶו בְּזֶו** וסמוכות זו לזו בלא הפסק ים ביניהן - **מְטַלְטְלִין** חפצים בשבת **מִזּוּ לְזֶו** בתנאי שעשו עירוב חצרות. **אִם** הספינות **אֵינָן קְשׁוּרוֹת** זו בזו, **אֵף עַל פִּי שְׂמֻקְפוֹת** - סמוכות זו לזו - **אֵין מְטַלְטְלִין מִזּוּ לְזֶו** שמא יתפרדו זו מזו, ונמצא הים מפריד ביניהם, ונמצא העירוב בטל:

משנה ו

הַזּוֹרֵק חִפֵּץ בַּשַּׁבָּת בְּשׁוּגֵג, וְנִזְכָּר שַׁבַּת הַיּוֹם לְאַחַר שְׂיַצְתָּהּ החפץ **מִיָּדוֹ,**

ביאורים והרחבות

120. בגמרא (ה, ב) למדו, שמשנתנו חזרה שנית על דין זה שנשנה ברישא, ללמדנו: א. שאפילו היה הרקק רחב ארבע אמות, ויש רבים שאין עוברים בתוכו אלא מקיפים אותו, אף על פי כן נידון כרשות הרבים. וכן אם רחבו פחות מארבעה טפחים ויש רבים המדלגים מעליו, אף על פי כן נידון כרשות הרבים. ואין הבדל בין ימות הגשמים לימות החמה. ב. שכל רקק שרבים מהלכים בו, אף על פי שאינם מהלכים בו אלא על ידי הדחק דינו כרשות הרבים. ודוקא הילוך על ידי הדחק נקרא הילוך, אבל שימוש על ידי הדחק אינו נקרא שימוש.

ר' עובדיה מברטנורא דכפליה תנא למלתיה, לאשמעינן דאפילו רקק רחב ארבעה האיל והוא פחות מעשרה נדון כרשות הרבים. וכפל נמי ורשות הרבים מהלכת בו, לאשמעינן דאע"ג דאין מהלכים בו רבים אלא ע"י הדחק, הלוך ע"י הדחק שמה הלוך: ה מן הים ליבשה. מכרמלית לרשות הרבים: מן הים לספינה. מכרמלית לרשות היחיד: מטלטלין מזו לזו. אם הן של שני בני אדם מטלטלים ע"י עירוב דהוי להו כשתי חצירות: מוקפות. סמוכות זו לזו, כמו אין מקיפין בבועי: אין מטלטלין מזו לזו. דכי מפרשי מהדדי, כרמלית מפסקת ביניהן ובטל העירוב: ו הזורק. בשבת בשוגג, ונוכר שהוא שבת לאחר שיצאת האבן מתחת ידו קודם שתנוח, אפילו לא קלטה אחר אלא שנחה כדרכה פטור, דהכי תנן

ר' עובדיה מברטנורא

ונמצא שתחילתו שוגג וסופו מזיד, או שלא נזכר אבל
קְלָטָה - תפסה **אָחַר** והרי זו מלאכה ששניים
 עשאוה, או אם **קְלָטָה** - תפסה **כְּלָב**, או
שְׁנֵי שְׂרָפָה באויר קודם ההנחה - **פְּטוּר** מחטאת,
 שכן הזורק עשה חצי מלאכה בלבד.

זָרַק אבן בשבת כדי **לְעֵשׂוֹת חֲבוּרָה**, **בֵּין בְּאֲדָם**
וּבֵין בְּבַהֲמָה, ו**נִזְכָּר** ששבת היום **עַד שֶׁלֹּא**
נַעֲשִׂית חֲבוּרָה - קודם שנעשתה חבורה - **פְּטוּר**
 שתחילתו שוגג וסופו מזיד.

זֶה הַכֵּלָל: **כָּל חֵיבֵי חֲטָאוֹת אֵינָן חֵיבִין** אלא **עַד**
שֶׁתִּהְיֶה תַּחֲלָתָן שגגה **וְסוֹפָן שְׂגָגָה**. אבל אם
 היתה **תַּחֲלָתָן שְׂגָגָה וְסוֹפָן זָדוֹן**, או **תַּחֲלָתָן זָדוֹן**
וְסוֹפָן שְׂגָגָה - **פְּטוּרִין** מחטאת, **עַד שֶׁתִּהְיֶה**
תַּחֲלָתָן וְסוֹפָן שְׂגָגָה¹²¹:

פרק שנים עשר

דיני מלאכות שונות מל"ט מלאכות

משנה א

הַבּוֹנֵה בשבת **פָּמָה יִבְנֶה וְיִהְיֶה חֵיב?** **הַבּוֹנֵה כָּל**
שֶׁהוּא¹²², **וְהַמְסִית** - מקצע את האבן

ומחליקה¹²³ **בְּפִטְיֵי**¹²⁴ **וּבְמַעֲצָד** - מין גרזן, **וְהַקּוֹדֵחַ** נקב, כל

ביאורים והרחבות

121. כלל זה נלמד מן הכתוב לענין קרבן חטאת (ויקרא ד, כז): "וְאִם נָפֵשׁ אַחַת תִּחְטָא בְּשִׁגְגָה - מֵעַם הָאָרֶץ, בְּעִשְׂתָּהּ אַחַת מִמִּצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְאָשָׁם" - מכאן שאין חייבים חטאת, אלא אם כן היה שוגג בחטא אחד שלם ("אחת") ולא חצי חטא. ויש מי שלמד מפסוק אחר (שם פס' ב): "נִפְשׁ כִּי תִחְטָא בְּשִׁגְגָה" - משמע שכל החטא היה בשגגה מתחילתו ועד סופו (שוטנשטיין). ר' עובדיה מברטנורא מפרש, ש"זה הכלל" בא לרבות מעביר חפץ ממקום למקום ברשות הרבים, שאם עקר בשגגה ונזכר שהוא שבת קודם שהניח - פטור.

122. בגמרא (קב, ב) שואליו, בניין "כל שהוא" - למה הוא ראוי? אמר רבי ירמיה: שכן עני חופר גומא להצניע פרוטותיו. אביי אמר: שכן עני עושה רגליים קטנות לכירה קטנה, לשפות עליה קדרה קטנה. רב אחא בר יעקב אמר: שכן בעל הבית שיש לו נקב כלשהו בביתו - סותמו, שמקפידים גם על חור קטן.

123. גרסינן בגמרא (שם): מסתת - משום מאי מיחייב? רב אמר משום בונה, ושמואל אמר משום מכה בפטיש.

124. **פירוש**: "מכה בפטיש" הוא שם לכלל גמר מלאכה, כגון החוצב אבן ולאחר שחצב את

ר' עובדיה מברטנורא

לאחר שחצב האבן מן ההר סביב והבדילה מכה עליה בפטיש מכה גדולה והיא מתפרקת ונופלת. וכל הגומר מלאכה בשבת תולדה דמכה בפטיש היא: מעצד. קופיץ קטן; והקודח. הנוקב: כל שהוא. אכולהו קאי, אמסתת ואמכה בפטיש ובמעצד, והקודח: ומלאכתו מתקיימת. שאין צריך להוסיף עליה: קורנס. מרטי"ל: סדן. אנקודינ"א בלע"ז: מפני שהוא כמתקן מלאכה. אף על פי שאינו מכה על המלאכה אלא על הסדן, מתקן הוא, שכן מרדדי טסי משכן היו עושין, מכין על הטס שלש הכאות ועל הסדן הכאה אחת להחליק הקורנס שלא יבקע הטס שהוא דק. ואין הלכה כר"ש בן גמליאל: ב המנכש. תולש עשבים רעים מתוך טובים. פ"א חופר סביב עקרי הצמחים והיא מלאכה מעין חרישה: מקרסם. קוצץ ענפים יבשים מן האילן לתקנו: מורד. זרדים לחים חדשים של שנה זו, ופעמים שהן מרובים ומתגדלים ומכחישים כח האילן וקוצצין אותן ממנו: אם לתקן. את האילן או את הקרקע, וקצצו מן המחובר: ביצה קלה. כגרוגרת

מביצת תרנגולת, שהיא קלה להתבשל יותר משאר ביצים:

המלאכות הללו העושה אותן **כָּל שְׁהוּא - חֵיב**.
זֶה הַכֹּלֵל: כָּל הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה וּמְלָאכְתּוֹ מְתַקְיָמָת - שיש המקיימים אותה כך ואין מוסיפים עליה, אם עשה אותה **בְּשַׁבַּת - חֵיב¹²⁵**.
רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִף הַמִּזְבֵּחַ בְּקוֹרְנָס - פטיש כבד **עַל הַסֵּדֵן בְּשַׁעַת מְלָאכָה** אף על פי שאינו מכה על הכלי שעושה אלא על הסדן - **חֵיב** על הכאה זו, **מִפְּנֵי שְׁהוּא כְּמַתְקֵן מְלָאכָה** - שמחליק את הקורנס לצורך המלאכה:

משנה ב

הַחֹרֵשׁ בשבת **כָּל שְׁהוּא¹²⁶**, וכן **הַמְּנַכֵּשׁ** - תולש עשבים רעים, **וְהַמְּקַרְסֵם** - קוצץ ענפים יבשים מהאילן, **וְהַמְּזוֹרֵד** - קוצץ ענפים לחים, שכשהם רבים הם מכחישים את האילן, העושה אחת ממלאכות אלו בשבת אפילו **כָּל שְׁהוּא - חֵיב** משום חורש.

הַמְּלַקֵּט עֵצִים תלושים מהארץ, **אם** מתכוון לְתַקֵּן את הקרקע או את הצמחים שתחתיהם, המלקט **כָּל שֶׁהוּא** חייב משום חורש (כשמתכוון לתקן הקרקע) או משום זורע (כשמתכוון לתקן הצמחים). **אם** מתכוון לְהַסִּיק בהם את תנורו, שיעורם **כְּדֵי לְבִשֵׁל בְּיַצֵּחַ קֵלָה** - כגרוגרת מביצת תרנגולת שקלה להתבשל, וחייב עליהם משום מעמר. **הַמְּלַקֵּט עֵשְׂבִים** תלושים, **אם** מתכוון לְתַקֵּן את הקרקע, הרי זה חייב **בְּכָל שֶׁהוּא** משום חורש. **אם**

ביאורים והרחבות

רוב האבן ממחצבו, הוא מכה עליה בפטיש והיא מתפרקת ונופלת, ונמצאת הכאה זו גמר החציבה.

125. בגמרא (קג, א) למדיו, ש"זה הכלל" בא לרבות מקרה, שחקק חצי קב בחתיכת עץ הראויה לחקוק בה קב שלם, שכיוון שמלאכתו זו ראויה להתקיים גם כך, הרי זה גמר מלאכה וחייב.

126. בגמרא (שם) למדיו, ששיעור חרישה כל שהוא ראוי לזריעת דלעת אחת, ודוגמתו במשכן, שכן ראוי לזרוע קלח אחד של סממנין לצבע.